

EUROOPA
KOMISJON

EUROOPA LIIDU VÄLISASJADE JA
JULGEOLEKUPOLIITIKA KÕRGE ESINDAJA

Brüssel, 26.6.2012
JOIN(2012) 19 final

ÜHISTEATIS EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

Euroopa Liidu Arktika-poliitika arendamine: alates 2008. aastast tehtud edusammud ja järgmised meetmed

{SWD(2012) 182 final}

{SWD(2012) 183 final}

ÜHISTEATIS EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

Euroopa Liidu Arktika-poliitika arendamine: alates 2008. aastast tehtud edusammud ja järgmised meetmed

Kokkuvõte

Arktika kliimamuutuste ja majandusarengu kiirenedes peaks Euroopa Liit tihendama koostööd oma sealsete partneritega, et üheskoos tegeleda keskkonna kaitsmise probleemiga, tagades seejuures piirkonna jätkusuutliku arengu. Kusagil ei ole kliimamuutused nähtavamad kui Arktikas, mis on Maa keskkonna- ja kliimasüsteemi elutähtis ja haavatav osa. Arktika merejää sulab kiiresti, põhjustades isekiirenevat ülemaailmset soojenemist¹ ning mõjutades ökosüsteeme ja põliselanike traditsioonilisi elatusvahendeid.

Käesolevas komisjoni ja kõrge esindaja ühisteatistes põhjendatakse ELi Arktika küsimuste lahendamises aktiivsema osalemise vajalikkust. See järgneb Euroopa Komisjoni poolt ELi nimel esitatud taotlusele saada Arktika Nõukogus alalise vaatleja staatus, mille allkirjastasid asepresident Ashton ja volinik Damanaki, ning kõrge esindaja / asepresident Ashton'i visiidile Arktikasse (Rovaniemisse, Kirunasse ja Teravmägedele) 2012. aasta märtsis. Alates 2008. aastast (komisjoni esimese Arktikat käsitlevateatise vastuvõtmisest) on EL end kehtestanud Arktika põhilise toetajana. EL on suurendanud teadlikkust oma mõjust Arktika keskkonnale ja Arktika säästva arengu potentsiaalset nii kohaliku elanikkonna kui ka ELi hüvanguks.

Arktika kiired kliimamuutused annavad tõepoolest kaaluka põhjuse ELi pühendumisele keskkonnakaitsesele ja kliimamuutuste vastasele võitlusele. EL peab rohkem investeerima ka Arktika kliimamuutuste uurimisse, kuna see kujutab endast edasiste ülemaailmsete ja piirkondlike meetmete alust.

- 2005–2010 oli Arktikas siiani kõige soojem periood.
- Arktika ookean muutub järgneva 30–40 aasta jooksul suviti peaaegu jäävabaks.
- 2003–2008 andsid Arktika liustikud, jääkate ja Gröönimaa mandrijää maailmamere ülemaailmsest tõusust üle 40 %.

(Allikas: Arktika seire- ja hindamisprogramm, 2011. aasta hinnang sellele, kuidas kliimamuutused mõjutavad Arktika lund, vett, jääd ja igikeltsa)

Arktika muutuv maastik on avanemas uutele transpordikoridoridele ning nii loodusvarade kui ka mineraalide kasutuselevõtule. Ehkki see toob kasu piirkonna ja maailmamajandusele, mõjutab see ka Arktika õrna keskkonda, kui protsessi ei juhita äärmiselt hoolikalt. Selle tagamiseks, et majandusvõimalused ei tuleks kõige kõrgemate keskkonnastandardite ja Arktika ainulaadse keskkonna säilitamise arvelt, on vaja uut tehnoloogiat ja laialdast teadmistebaasi.

¹ Jää sulamine süvendab Arktika kliimamuutuse dramaatilist mõju ja eelkõige ülemaailmse temperatuuri tõusu kiirenemist väiksema albeedo tõttu.

- *US Geological Survey* 2009. aasta andmete kohaselt asub Arktikas 13 % avastamata nafta- ja 30 % avastamata gaasivarudest.
- Euroopast Aasiasse kulgev Põhja-meretee võiks lühendada kaubalaevadel Vaiksest ookeanist Atlandi ookeani jõudmiseks kuluvat aega ligikaudu kolmandiku võrra. Näiteks merereis Yokohamast läbi Suessi kanali Londonisse on 11 447 meremiili pikk, Põhja-meretee kaudu ligikaudu 7 474 meremiili pikk.
- 88 % ELi rauamaagist kaevandatakse Barentsi piirkonnas.
- Arktikas elab ligikaudu 4 miljonit inimest. Põliselanikud moodustavad Arktika elanikkonnast kokku ligikaudu 10 %.

Arktika on kasvava strateegilise tähtsusega piirkond. Arktika on näide edukast rahvusvahelisest koostööst piirkonna rahu ja julgeoleku tagamisel. Sellise koostöö positiivseks näiteks on hiljutine leping Norra Kuningriigi ja Venemaa Föderatsiooni vahel, milles käsitletakse Barentsi mere ja Arktika ookeani merealade piiritlemist ja koostööd. Arktika riigid teevad koostööd kehtivate rahvusvaheliste õigusaktide alusel, millest nimetamisväärsim on ÜRO mereõiguse konventsioon. Juhtiva piirkondliku organisatsioonina on kerkinud esile Arktika Nõukogu, milles on esindatud kõik Arktika riigid ja põlisrahvad.

Euroopa Liidul on tähtis roll sellise eduka koostöö toetamisel ja piirkonna praeguste probleemide lahendamisele kaasaaitamisel. Euroopa Liit on maailmas kõige kaalukam rahvusvaheline organisatsioon, mis toetab kliimamuutustega võitlemisel aktiivsemaid rahvusvahelisi püüdlusi, arendades alternatiivseid energiaallikaid, ressursitõhusust ja kliimamuutuste uuringuid. Arktika Nõukogusse kuulub kolm ELi liikmesriiki (ja koos Islandiga tulevikus võib-olla neli). Euroopa Liit on ka Arktikast pärit tooraine ja kaupade tähtis sihtkoht. Seetõttu mõjutab Arktika sidusrühmi mitu ELi poliitikavaldkonda ja määrust. Euroopa Liit soovib teha Arktika piirkonna partneritega tihedamat koostööd, et suurendada oma teadlikkust nende muredest ja läheneda ühistele probleemidele üheskoos.

ELi Arktikaga seotud panuse elemendid:

- **Võitlus kliimamuutustega:** EL püsib oma Kyoto eesmärgi täitmisel graafikus, on sätestanud oma kasvuhoonegaaside heite 20 % vähenduse kohustuse õigusaktides ja on pühendunud pikaajalisele eesmärgile vähendada 2050. aastaks oma heiteid 80–95%.
- **Arktika keskkonna uurimine:** komisjon hindas esmakordselt ELi praegust ja tulevast ökoloogilist jalajälge Arktikas, millest ilmnes, et ELil on märkimisväärne mõju Arktika sotsiaalmajanduslikele ja keskkonnapotentsiaalidele.
- **Põhja jätkusuutlikku arengusse investeerimine:** EL panustab oma Arktika-piirkonna ja naaberalade majandus-, sotsiaal- ja keskkonnapotentsiaali arendamisse 2007.–2013. aastal üle 1,14 miljardi euro.
- **Tulevase ebakindluse vähendamine ja muutuste seire Arktikas:** EL panustas Arktika rahvusvahelisse uurimisse teadusuuringute seitsmenda raamprogrammi kaudu ligikaudu 200 miljonit eurot ELi vahendeid.

- **Laevandus ja mereohutus:** kuna ligikaudu 90 % ELi väliskaubandusest toimub meritsi, on ELil märkimisväärne kogemus laevanduse, laevaehituse, satelliitnavigatsiooni, otsingute ja pääste ning sadamataristu arendamise vallas.

Käesolevas teatises vaadatakse üle ELi Arktikaga seotud panus alates 2008. aastast ning seatakse Arktika piirkonna partneritega tehtava tulevase koostöö siht. Valides laiapõhjalise lähenemisviisi Arktika küsimustele, rõhutatakse käesolevas uues ühisteatises vajadust järjekindla ja suunatud ELi lähenemisviisi järele, tuginedes tema tugevustele ja edendades vastutustundlikku arengut, pidades kõigi Arktika sidusrühmadega tihedamat dialoogi ja tehes nendega tihedamat koostööd.

Komisjon ja kõrge esindaja teevad ettepaneku arendada ELi Arktika-poliitikat edasi. Euroopa Liit:

- toetab teadusuuringuid ja kanaliseerib **teadmisi**, et lahendada Arktika keskkonna ja kliimamuutustega seonduvaid probleeme;
- tegutseb **vastutustundlikult**, panustamaks selle tagamisse, et Arktika majandusareng tugineks loodusvarade säästvale kasutamisele ja keskkonnavalasele oskusteabele;
- tihendab oma konstruktiivset **koostööd** ja dialoogi Arktika riikide, põliselanike ja teiste partneritega.

Käesoleva ühisteatise esimeses osas teevad komisjon ja kõrge esindaja ettepaneku mitmeks elemendiks, mis moodustavad osa ELi konstruktiivsetest Arktika-meetmetest, et tagada säästev areng ja edendada ökosüsteemi tõhusat valitsemist.

Teatise teise osaga vastatakse nõukogu taotlusele võtta järeelmeetmeid seoses tema järeldustega Arktika küsimuste kohta² ja Euroopa Parlamendi resolutsiooniga ELi jätkusuutliku Kaug-Põhja poliitika kohta³. Aruandes rõhutatakse järjest ulatuslikumaid meetmeid, mida EL piirkonnas ette võtab, ja vaadatakse läbi 2008. aasta novembris avaldatud komisjoni teatises „Euroopa Liit ja Arktika piirkond“⁴ käsitletud küsimused. Täiendav üksikasjalik teave käesolevas teatises käsitletud poliitikavaldkondades tehtud edusammude kohta on esitatud kahes kaasnevas dokumendis:

1. komisjoni talituste töödokument „Euroopa Liidu Arktika-poliitika arendamise tegevusülevaade“;
2. komisjoni talituste töödokument „Kosmos ja Arktika“.

Lisaks osalevad komisjon ja kõrge esindaja ulatuslikus dialoogis ja konsulteerimises Arktika riikide, põliselanike ja muude asjaomaste sidusrühmadega. See aitab ELi tema poliitilise hoiaku edasisel täpsustamisel ja selle tagamisel, et ELi tulevasel panusel Arktikasse on piirkondlike sidusrühmade toetus ja sellega toetatakse Arktika riikide ühismeetmeid.

² Nõukogu järeldused Arktika küsimuste kohta, välissuhete nõukogu 2985. istung, Brüssel, 8. detsember 2009.

³ P7_TA(2011)0024, 20. jaanuar 2011.

⁴ KOM(2008) 763, 20. november 2008.

Komisjon ja kõrge esindaja ootavad arutelusid nõukogu ja Euroopa Parlamendiga käesoleva teatise üle.

I osa. Probleemidega tegelemine: tulevikuplaanid

2008. aastal sõnastas komisjon kolm peamist poliitilist eesmärki:

- Arktika kaitsmine ja säilitamine, arvestades kohaliku elanikkonnaga;
- loodusvarade säästva kasutamise edendamine;
- rahvusvaheline koostöö.

Alates 2008. aastast võetud ELi meetmetel on olnud käegakatsutavad tulemused⁵ keskkonnakaitse, teadusuuringute ja majandusarengu valdkonnas ning eriline pühendumine Arktika keskkonna kaitsmisele jääb ELi Arktika-poliitika nurgakiviks. Arvestades aga kiireid muutusi Arktikas, on aeg nüüd küps ELi poliitilise hoiaku täpsustamiseks, laiema lähenemisviisi kohaldamiseks ja selle seostamiseks Euroopa 2020. aasta aruka, jätkusuutliku ja kaasava majanduskasvu tegevuskavaga, jätkates kõigi selliste jõupingutuste toetamist, millega tagatakse Arktika tundliku keskkonna tõhus valitsemine. Lisaks peaks EL Arktika küsimustes osalemisega toetama sealsete riikide jõupingutusi ning võtma arvesse põliselanike ja kohalike kogukondade vajadusi.

Nii sõnastatakse käesolevas dokumendis lühidalt edasised sammud, mis võib kokku võtta kolme sõnaga: **teadmised, vastutus ja osalemine**.

1. TEADMISED

Ülemaailmse temperatuuri võimaliku tõusu kontekstis on vaja kõigutamatut teaduslikku arusaamist Arktika kliimamuutuste ulatusest ja kiirusest ning sellest, kuidas see mõjutab ülejäänud maailma. Arktika säästev areng tugineb suuresti selle pidevale mõõtmisele, kuidas laienev inimtegevus mõjutab tundlikku keskkonda. Seetõttu suunab EL oma meetmed teadmistele: et parandada arusaamist Arktikast, investeerides selle uurimisse, arendades piirkonna kosmoseseiret, toetades teabe- ja seirevõrgustikke, kogudes samas oskusteavet ja arendades tehnilisi oskusi.

1.1 Keskkonnaalase oskusteabe ja dialoogi arendamine ning Arktika keskkonna kaitse tõhustamine

EL pühendub ülemaailmse keskkonna kaitsele ja toetab iga püüdlust Arktika tundliku keskkonna tõhusa valitsemise tagamiseks.

- EL teeb teistega koostööd võitlemisel ülemaailmsete kliimamuutustega, Arktika keskkonna kaitsmisel ning neid probleeme lahendada aitavate teaduspõhiste teadmiste parandamisel.
- Näiteks 2012. aasta aprillis ühines Euroopa Komisjon kliima ja puhta õhu kaitse koalitsiooniga, et vähendada lühiealise kliimamõjuga saaste tekitamist. See algatus

⁵ Ülevaade põhilisest tegevusest ja tulemustest on esitatud käesoleva teatise teises osas ja komisjoni talituste töödokumendis „Euroopa Liidu Arktika-poliitika arendamise tegevusülevaade”.

peaks täiendama vajalikke ÜRO jõupingutusi kasvuhoonegaaside heidete ülemaailmsel vähendamisel.

- EL soovib ÜRO keskkonnaprogrammi egiidi all kehtestada õiguslikult siduva ülemaailmse õigusakti, mis hõlmaks tervet elavhõbeda kasutamise elutsükli, mis on Arktika seisukohast erilise tähtsusega.

1.2 Tulevaste probleemide lahendamine teadusuuringute abil

Strateegia „Euroopa 2020” strateegiliste juhtalgatuste „Innovatiivne liit”,⁶ ja „Horisont 2020”⁷ (2014.–2020. aastaks kavandatav investeerimisprogramm) raames suunab komisjon ELi teadus- ja innovatsioonipoliitika ümber meie ühiskonna ees seisvate probleemide lahendamisele. Nende probleemide hulka kuuluvad kliimamuutused, energia- ja toorainenappus, tervishoid ja demograafilised muutused ning kindlustatus vee ja toiduainetega. Eesmärk on saavutada tegevuspoliitika seisukohast olulisi tulemusi, millest oleks kasu majanduslikke ja poliitilisi otsuseid tehes. „Horisont 2020” kavandatavat eraldist (80 miljardit eurot) on võrreldes eelnevate ELi teadusuuringute programmidega märkimisväärselt suurendatud ja see lubab ELil Arktika uurimisse veelgi rohkem panustada. Lisaks sellele komisjon:

- jätkab pöördumist muude piirkondade, sealhulgas Arktika Nõukogu liikmete poole, otsides rahvusvahelisi lahendusi Euroopast ulatuslikumatele ühiskondlikele probleemidele;
- tihendab Arktika piirkonna partneritega tehtavat koostööd teadusuuringute taristu kasutuselevõtul, mida on vaja arendada rahvusvahelises ulatuses.

Seetõttu taotleb EL ulatuslikku koostööd riikidega, mis tegelevad interdistsiplinaarsete Arktika uuringutega ja teadusuuringute taristu loomisega. Arktika uuringuprogrammide kooskõlastamine suurendab oluliselt teadmisi ja nende tõhusust, maksimeerides ühtlasi nende mõju.

Piisavalt võetakse arvesse probleemide sotsiaal- ja majanduslikku mõõdet, näiteks kliima- ja keskkonnamuutusi ning nende mõju kohalikele elanikkonnale ja majandustegevusele.

1.3 Teabe kasutamine

Olemasolevate infoallikate koondamine on parim viis selle kindlustamiseks, et poliitikakujundajad oleks hästi informeeritud ja et Arktika arendamine saaks jätkuda viisil, mis on vastutustundlik ning toob kasu sealsetele riikidele ja kohalikele kogukondadele:

- tuginedes veelgi suuremas ulatuses märgilisele aruandele „ELi ökoloogiline jalajälg Arktikas ja hinnang poliitikale”,⁸ edendab komisjon info jagamist Arktika riikide ja teiste huvitatud isikutega, et toetada poliitika kujundamist. See hõlmaks ka infot, mis on saadud operatiivseire ja jälgimise, kaugseire, teadusuuringute ning kogukonnapõhise seire ja traditsiooniliste teadmiste teel.

⁶ KOM (2010) 546, 6 oktoober 2010.

⁷ KOM(2011) 808 ja kaasnevad ettepanekud KOM(2011) 809, KOM(2011) 810, KOM(2011) 811 ja KOM(2011) 812, 30. oktoober 2011.

⁸ <http://arctic-footprint.eu>

- Komisjon rakendab eelarvepädeva institutsiooni poolt heaks kiidetud ettevalmistavat meedet, mille eelarve on üks miljon eurot ja mille raames hinnatakse strateegiliselt Arktika arendamise mõju. Projekti raames uuritakse veel kord ka 2008. aasta teatises antud soovitus uurida võimalust Euroopa arktilise teabe keskuse loomiseks ja sel eesmärgil testitakse Arktika teabeplatvormi teostatavust, mis tugineks ELis ja väljaspool seda asuvate juhtivate Arktika uurimise keskuste ja ülikoolide võrgustikule.

EL teeb Arktika riikidega koostööd seire- ja järelevalvesuutlikkuse, sealhulgas satelliitide kasutamise tõhustamisel.

- Maa ümber tiirlevad satelliidid on Arktika seisukohast hädavajalikud side-, navigatsiooni- ja seirevahendid. ELi satelliidiprogrammidega toetakse piirkonnas elavaid ja töötavaid inimesi juba märkimisväärselt. Galileo ning ülemaailmse keskkonna- ja turvaseire programmi uute Sentinel satelliitide kavandatava kasutuselevõtuga paraneb olukord veelgi. Sentinel satelliidid lubavad kontrollida merejää paksust ja ulatust. Lisaks võiks nendega kaasa aidata Arktika Nõukogu liikmesriikide vahel hiljuti sõlmitud otsingu- ja päästelepingu rakendamisele.
- Koostöös liikmesriikidega arendab EL 2020. aastaks välja platvormi, mille abil jagada andmeid merede olukorra kohta Euroopas ja selle ümber ning kõrgresolutsiooniga merepõhjakaarte. Merepõhjakaardid võiksid kaasa aidata Arktika turvaliste mereteede väljaselgitamisele.
- EL toetab ühise keskkonnateabesüsteemi algatust ja loob andmetele Interneti kaudu juurdepääsu pakkuva võrgustiku, samuti toetab ta hiljuti loodud püsivat Arktika vaatlusvõrku (SAON), mille eesmärk on toetada rahvusvahelist jõupingutust seoses kogu Arktikat hõlmavate kooskõlastatud seire ning andmete jagamise süsteemidega, mis täidavad ühiskondlikke, eelkõige keskkonna, sotsiaalvaldkonna, tervishoiu, majandus- ja kultuuriküsimustega seonduvaid vajadusi.

2. VASTUTUS

ELil on Arktikaga tihedad sidemed, mitte ainult ajaloolisest, majanduslikust ja geograafilisest vaatepunktist, vaid ka sellepärast, et ta on loodusvarade importija, kes tunneb ühtlasi muret ülemaailmse keskkonna pärast ja vastutab selle eest. Arktika pakub nii probleeme kui ka võimalusi, mis märkimisväärselt mõjutavad tulevaste põlvkondade eurooplaste elu. Kõnealuste probleemide ja võimalustega kaasneb vastutus. EL usub, et ta peaks andma Arktikaga seonduvate probleemide lahendamisse vastutustundliku panuse, kasutades selleks oma rahastamisprogramme ning edendades piirkonna loodusvarade ohutut ja säästvat haldamist ja kasutamist.

2.1 Säästva arengu rahastamine ELi poolt

Möödunud aastatel on ELi regionaalarengu rahastamise ning teiste koostööprogrammide ja –lepingute raames tehtud Arktika arendamisse märkimisväärsed investeeringuid. Mõnede programmide geograafiline ulatus hõlmab lisaks ELi liikmesriikidele ka Gröönimaad, Islandit, Norrat ja Venemaa Föderatsiooni.

- Tugevdades ja sidudes erinevaid tema kasutuses olevaid rahastamisalgatusi (Euroopa Regionaalarengu Fond (ERF), Euroopa Sotsiaalfond, Ühtekuuluvusfond, Euroopa

Maaelu Arengu Põllumajandusfond, Euroopa Merendus- ja Kalandusfond ning ühinemiseelse abi rahastamisvahend), saab EL positiivselt mõjutada Arktika arengut kohalike kogukondade ja põliselanike hüvanguks. Strateegia „Euroopa 2020” vaimus oleks komisjon valmis asjaomaste liikmesriikidega arutama seda, kuidas 2014.–2020. aasta mitmeaastase finantsraamistiku rahastamisvõimalused saaksid selle eesmärgi saavutamisele kaasa aidata. On oluline tagada, et ELi poolt rahastatavad programmid oleksid tõhusad, juurdepääsetavad ja vastaksid kohaliku elanikkonna arenguvajadustele.

- EL on suurima panustajana pühendunud põhjamõõtmelise keskkonnakaitsepartnerluse toetusfondile, millest toetatakse Arktika Barentsi piirkonna keskkonna- ja tuumasaaste likvideerimise meetmete projekte. 8,2 miljoni euro suuruse toetuse raames jätkub töö Arhangelski vee ja kanalisatsiooni munitsipaalteenuste projekti kallal. Projektiga vähendatakse töötlemata reovee sattumist keskkonda ja parandatakse energiatõhusust.
- Tulevaste välistegevuse valdkonna, piirkondliku ja piiriülese koostöö programmide (nt põhjapoolsete äärealade programmi) geograafilist ulatust ja prioriteete võiks laiendada, et võimaldada polaarpiirkonna koostööd ja tagada ELi poolt toetatava arengu maksimeerimine terves Arktikas.

2.2 Loodusvarade säästva haldamise ja kasutamise edendamine

Arktika riikidel ja ELil on ühine huvi selle tagamisel, et Arktika loodusvarasid nii maal, merel kui ka merepõhjas ja selle all kasutataks säästlikult, ohustamata sealset keskkonda ja tuues kasu kohalikele elanikele.

- Arktikas kaevandamise ja nafta tootmise suurendamiseks teeb EL koostööd sealsete partnerite ja erasektoriga, et töötada välja keskkonnasõbralik ja väikese riskiga tehnoloogia, mida kaevandussektor saaks kasutada. Põhjast pärit kaevandusettevõtjad ning ülikoolid ja teadlased on tähtsad partnerid näiteks sellistes teadusuuringute seitsmenda raamprogrammi projektides nagu ProMine⁹ ja I²Mine¹⁰. 27. oktoobril 2011 esitas komisjon määruse ettepaneku, milles käsitletakse avamerel nafta ja gaasi geoloogilise luure, uuringute ja tootmise ohutust¹¹.
- Komisjoni ettepanekus ELi ja Gröönimaa vahelise tugevama partnerluse kohta nähakse ette koostöövõimalus ka seoses Gröönimaa keskkonna kaitsmisega, tagades seejuures tema majanduse arendamise ja mitmekesistamise. Partnerlus lubaks tõhustada dialoogi ka loodusvarade vallas, et jagada oskusteavet ja kogemusi. ELi-Gröönimaa partnerluse raames allkirjastati 13. juunil mineraalide valdkonna koostööd käsitlev eelleping.
- Ka Arktikat läbivat meretransporti tuleks arendada säästvalt. Kuigi lähitulevikus puudub Arktika vete aastaringse laevatatavuse perspektiiv, on EL valmis säästva meretranspordi arendamisel kaasa lööma, näiteks Põhja-mereteel. Selle valdkonnaga seondub oluline ohutusala ja keskkonnamõju. Komisjon ja ELi liikmesriigid hoiavad silma peal Arktika meretranspordi arengul, sealhulgas kauba- ja

⁹ <http://promine.gtk.fi/>

¹⁰ <http://www.i2mine.eu/>

¹¹ KOM (2011) 688, 27. oktoober 2011.

matkelaevade liiklusel ning selle tihedusel Põhja-mereteel, Loodeväilas ja Arktika vetes üldiselt, samuti rannikuriikide tavadel ja nõuetel, mis mõjutavad rahvusvahelist meresõitu. Komisjoni ja liikmesriikide kaudu toetab EL kohustusliku nn polaarkoodeksi väljatöötamist Rahvusvahelise Mereorganisatsiooni poolt. Ka 2014. aastal toimima hakkav globaalne navigatsiooni ja positsioneerimise satelliitsüsteem Galileo peaks Arktikas koostöös sarnaste süsteemidega toetama ohutuse ning otsingu- ja päästevõime parandamist.

- Kuna laevaõnnetused võivad keskkonda oluliselt kahjustada, toetab komisjon Euroopa Meresõiduohutuse Ameti abiga Arktika Nõukogu tööd hädaolukordadeks valmisoleku, ennetus- ja reageerimismeetmete vallas, samuti võtab ta järelmeetmeid Arktika merelaevanduse 2009. aasta hinnangu mereohutusosalaste soovitude osas.
- Energia ja toorainete olulise tarbija, importija ja tehnoloogia tarnijana on EL huvitatud Arktika riikide toorainepoliitika arengust. EL soovib luua stabiilse ja pikaajalise partnerluse selliste tarnijatega nagu Kanada, Norra, Venemaa Föderatsioon, Ameerika Ühendriigid ja muud asjakohased partnerid. Toorainestrategia¹² välissamba raames rakendab EL asjaomaste Arktika riikidega aktiivselt prioriteetselt toorainediplomaatiat, et kindlustada juurdepääs toorainele eelkõige strateegilise partnerluse ja poliitikadialoogi kaudu. Lisaks annaks loodusvarade säästlik haldamine märkimisväärse panuse näiteks Barentsi piirkonna sotsiaalsesse ja majanduslikku arengusse.
- Kolmandik Arktikas püütavast kalast müüakse Euroopa turul. Uuringuist nähtub, et see suhtarv võib soojeneva mere tõttu põhja poole liikuvate kalavarudega seoses suurenda. EL on huvitatud hea koostöö tagamisest Arktika riikidega mere bioloogiliste ressursside säästval haldamisel. EL toetab Arktika kalavarude säästvat kasutamist vastavalt usaldusväärsetele teadusnõuannetele, pidades samas kinni kohalike rannikukogukondade õigustest. Seejuures toetab EL jätkuvalt ettevaatuspõhimõtet, mille kohaselt enne uute kalapüügivõimaluste kasutamist neis Arktika avamere osades, mis ei ole veel hõlmatud rahvusvahelise kaitse- ja haldussüsteemiga, tuleks kehtestada kalavarude säilitamise ja haldamise õigusraamistik. Komisjon tõstatab avamere kalavarude ühise haldamise vajaduse küsimuse ka Põhja-Atlandi kalandusministrite konverentsi kohtumistel. Põhimõtteliselt võiksid piirkondlikud kalandusorganisatsioonid selle küsimuse lahendamiseks laiendada oma geograafilist tegevusraadiust.
- Hülgepüügi valdkonnas annab komisjon enne 2012. aasta lõppu aru määruse 1007/2009 rakendamisest ELi liikmesriikides, sealhulgas erandi rakendamisest, mis lubab kaubelda hülgetoodetega, mis on saadud inuitide ja teiste põliselanike kütitud hüljestest ja millest nad saavad oma elatise. EL austab seoses selle määrusega WTOs ja Euroopa Liidu Kohtus käimasolevate menetluste tulemust.
- EL uurib innovaatilise majandustegevuse, näiteks säästva turismi, sealhulgas ökoturismi ja taastuvenergiasektorite edasiarendamise potentsiaali. Arktika turism, eelkõige matkelaevu kasutav, on tõepoolest elavnemas. Komisjon toetab Rahvusvahelises Mereorganisatsioonis, Arktika Nõukogus ja muudes organisatsioonides toimuvaid arutelusid ja uuringuid, kus käsitletakse matkelaevade

¹² KOM (2011) 25, 2. veebruar 2011.

ohutuse suurendamist Arktikas, eelkõige piiratud otsingu- ja päästevõimega aladel, osaledes ka ise nii aruteludes kui ka uuringutes. ELi nii piirkondlike kui ka piiride- ja riikideüleste Arktikat hõlmavate programmidega toetatakse mitmeid projekte, mille raames üritatakse sealsele turismile läheneda uue nurga alt,¹³ näiteks Põhjapoolsete äärealade reisijuhhi projekt,¹⁴ mille raames arendatakse turistidele suunatud uuenduslikke teabeteenuseid.

3. OSALEMINE

EL kavatseb tihedas koostöös oma liikmesriikide, viie ELi mittekuuluva Arktika riigi ja kohalike elanike, sealhulgas põliselanikega täpsustada oma arenevat Arktika-poliitikat. Arktika riigid täidavad piirkonnas tähtsamat rolli nii üksikult kui ka piirkondlikes organisatsioonides. EL tunnustab, et Arktika ookeani suhtes kohaldatakse ulatuslikku õigusraamistikku, sealhulgas ÜRO mereõiguse konventsiooni ja muid asjaomaseid rahvusvahelisi õigusakte¹⁵ ning peab ÜRO mereõiguse konventsiooni Arktika ookeani haldamise põhialuseks. EL tunnustab ka Arktika riikide vahel ja erinevatel Arktika piirkondlikel foorumitel juba tehtavat märkimisväärset rahvusvahelist koostööd. Arktika piirkonna hea rahvusvahelise koostöö hoidmine ja piirkonna stabiilsuse toetamine on Euroopa Liidu põhihuvi.

EL peab Arktika Nõukogu piirkonna peamiseks rahvusvaheliseks koostööfoorumiks. Komisjoni talitused, Euroopa välisteenistus ja ELi ametid on osalenud Arktika Nõukogu kohtumistel *ad hoc* vaatlajatena ja aktiivselt osalenud selle töörühmade töös. Komisjon taotles ELi nimel 1. detsembril 2008 Arktika Nõukogu alalise vaatlaja staatust. Kuna 2011. aasta mais võeti vastu vaatlajate heakskiitmise kriteeriumid, esitas komisjon 2011. aasta detsembris ajakohastatud teabe Arktika Nõukogu eesistujale Rootsi välisministrile Carl Bildtile adresseeritud kirjas, millele kirjutasid üheskoos alla asepresident Ashton ja volinik Damanaki. Arktika Nõukogu poolt kindlaksmääratud kujul vaatlajastaatus lubaks ELil intensiivistada koostööd ja anda positiivse panuse nõukogu töösse. See lubaks Euroopa Liidul üksikasjalikult mõista Arktika partnerite muresid ning see on oluline ELi enda sisepoliitika väljatöötamisel. Vaatlajastaatus täiendaks ELi osalemist Arktika asjades Barentsi Euroarktilise Nõukogu ja põhjamõõtme kaudu. ELi osalemine hõlmab järgnevat:

- EL soovib tihendada kahepoolse dialoogi raames tehtavat Arktikaga seotud koostööd kõigi partneritega: Kanada, Islandi, Norra, Venemaa Föderatsiooni ja Ameerika Ühendriikidega.
- ELi osalemist Arktika küsimustes suurendab veelgi Islandi ELiga ühinemise väljavaade (Island esitas ELiga ühinemise taotluse 2009. aasta juunis) ning see aitab kaasa ühiste probleemide lahendamisele. Käimasolevad ühinemisläbirääkimised loovad täiendava raamistiku teatavate Arktikaga seonduvate poliitikavaldkondade arutamiseks.

¹³ <http://www.interregnorth.com/en/projects/north/1-trade-and-industry-development.aspx>

¹⁴ <http://www.northernperiphery.eu/en/projects/show/&tid=82>

¹⁵ Ulatuslikud ülevaated asjaomastest õigusaktidest sisalduvad aruannetes, mis on avaldatud lehekülgedel „Arctic TRANSFORM” <www.arctic-transform.eu> ja „EU Arctic Footprint and Policy Assessment” <http://arctic-footprint.eu/sites/default/files/AFP_Final_Report.pdf>.

- Gröönimaa osas on suhted ELiga kindlaks määratud ülemereterritooriumide assotsieerimist käsitleva otsuse ja ELi-Gröönimaa laiaulatusliku partnerlusega. 7. detsembril 2011 esitas komisjon õigusakti ettepaneku,¹⁶ et uuendada partnerlust 2014.–2020. aastaks. Tulevase partnerluse osana on komisjon välja pakkunud tõhustatud dialoogi Arktika küsimustes, mis lubaks ELil mitte ainult paremini mõista kaugeid Arktika kogukondi, vaid jagada ka väärtuslikku oskusteavet ühist huvi pakkuvates küsimustes.
- On äärmiselt oluline, et Arktika elanike seisukohti võetaks arvesse majandusarengu küsimustes. EL uurib sobivaid võimalusi selle tagamiseks, et Arktika põliselanike esindajaid informeeritaks neid mõjutavatest ELi poliitikavaldkondadest, et nendega neis küsimustes konsulteeritaks ning et neile tagataks sobiv platvorm oma probleemide esitamiseks ELi institutsioonidele ja avalikkusele. Sel eesmärgil suurendavad komisjon ja ELi välissteenistus jõupingutusi põliselanikega regulaarse dialoogi pidamiseks.
- EL suurendab oma osalemist asjaomastes rahvusvahelistes võrgustikes sellistes Arktika küsimustes nagu elurikkus, ökosüsteemipõhine haldamine, püsivad orgaanilised saasteained, merekaitsealad, rahvusvaheline meretransport, keskkonna- ja mereohutusnõuded. Seejuures tuleks tugineda kehtivale rahvusvahelisele õigusele, rahvusvahelistele konventsioonidele ja lepingutele ning koostööle rahvusvaheliste organisatsioonidega, nagu ÜRO, Arktika Nõukogu ja Rahvusvaheline Mereorganisatsioon. EL kaalub ka võimalusi, kuidas toetada Arktika Nõukogu poolt vastuvõetud lepingute tõhusat rakendamist.
- Komisjon jätkab rahvusvaheliste partneritega koostööd aruandluse ja merekeskkonna seisundi hindamise valdkonnas. Komisjon jätkab ka piiriülese keskkonnamõju strateegilist hindamist, täites Espoo konventsiooni¹⁷. Komisjon on jätanud näiteks Espoo konventsiooni alast dialoogi Venemaa Föderatsiooniga, kes algatas 2011. aasta juulis nimetatud konventsiooni ratifitseerimiseks riigisisese menetluse. Lisaks on ELi ja Venemaa moderniseerimispartnerluse raames tihendatud koostööd keskkonnaseire valdkonnas.
- Ökosüsteemi haldamise vallas jätkab EL tööd Kirde-Atlandi merekeskkonna kaitse Oslo ja Pariisi konventsioonide (OSPAR) raames, et luua Arktikas merekaitsealade võrgustik ning hinnata praeguste meetmete sobivust nafta- ja gaasi tootmise haldamiseks äärmuslikes kliimatingimustes, arvestades selle võimalikku keskkonnamõju. Komisjon ja ELi ametid osalevad selle valdkonna töös ka Arktika Nõukogu Arktika merekeskkonna kaitse töörühma koosseisus. Samal ajal soovitab EL pädevates ÜRO asutustes jätkuvalt kaitsta elurikkust riikide õigusaktide reguleerimisalast väljapoole jäävatel aladel.
- EL parandab suhtlust ka Arktika vabaihendustega. Komisjon on elavdanud dialoogi ka keskkonnapoliitika sidusrühmadega. 2011. aasta juulis algatati projekt vabaihenduste dialoogi alustamiseks Arktika keskkonnaküsimustes. Vabaihenduste

¹⁶ KOM(2011) 846, 7. detsember 2011.

¹⁷ Piiriülese keskkonnamõju hindamise Espoo konventsioon on Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Euroopa Majanduskomisjoni konventsioon, mis allkirjastati 1991. aastal Soomes Espoos ja mis jõustus 1997. aastal.

foorum kohtus esimest korda 2012. aasta jaanuaris, eesmärgiga kohtuda tulevikus kaks korda aastas.

II osa. Kokkuvõte ELi panusest Arktikasse alates 2008. aastast

Vastates nõukogu 2009. aasta detsembri järeldustele, rõhutatakse ühisteatise käesolevas teises osas järjest ulatuslikumaid meetmeid, mida EL piirkonnas juba võtab, ja vaadatakse läbi 2008. aasta novembris avaldatud komisjoni teatise „Euroopa Liit ja Arktika piirkond” käsitletud küsimused. ELil on anda tähtis ja kasvav panus tõhusa keskkonnakaitse probleemi lahendamisse, arendades samas säästvalt Arktika majanduspotentsiaali. Selle kohustuse tunnistuseks on erinevad meetmed Arktikas, mille raames keskendutakse näiteks kliimamuutustele, keskkonnakahjudele, energia säästvate haldamisele ja kasutamisele, toorainetele ja kalavarudele ning majandustegevuse uutele valdkondadele, nagu turism ja uued mereteed. Rõhutatakse Arktika riikide ja piirkonna põliselanikega peetava dialoogi tähtsust.

1. ARKTIKA KAITSMINE JA SÄILITAMINE, ARVESTADES KOHALIKU ELANIKKONNAGA

Kliimamuutused ja keskkond

On tehtud edusamme, et tagada kõigi suurte saastajate kasvuhoonegaaside heitkoguste ülemaailmne vähendamine. EL püsib oma Kyoto protokolliga seonduvate kliimamuutustealaste kohustuste täitmisel ajakavas ning tema kohustus kasvuhoonegaase 20 % võrra vähendada on kehtestatud õigusaktiga. Komisjon avaldas dokumendi „Konkurentsivõimeline vähese CO₂-heittega majandus aastaks 2050 – edenemiskava”¹⁸. Teiseks elemendiks on ELi meetmed progressi võimaldava tehnoloogia vallas, eelkõige kõrgtehnoloogia suunamine puhta energia tootmisse. Koos on neil meetmetel kliimamuutustest tuleneva Arktika saastamise vähendamisele suur mõju. EL aitas 2011. aasta detsembris koostada ka Durbani tõhustatud meetmete platvormi,¹⁹ kutsudes üles jõudma 2015. aastaks kokkuleppele uues laiaulatuslikus õigusaktis. EL täidab jätkuvalt kaalukat rolli ka rahvusvahelistes jõupingutustes vähendada püsivate orgaaniliste saasteainete põhjustatavat saastet nii Stockholmi konventsiooni kui ka ÜRO Euroopa Majanduskomisjoni piiriülese õhusaaste kauglevi käsitleva konventsiooni alusel.

2011. aasta jaanuaris avaldati aruanne „ELi ökoloogiline jalajälg Arktikas ja hinnang poliitikale”²⁰. Selles antakse ülevaade ELi võimalikust mõjust 2030. aastani üheksas valdkonnas, mille hulgas on: elurikkus, transport, energia, kalandus ja kliimamuutus. Kriitilise tähtsusega lünki teadmistes piiriülese saaste mõju kohta Arktika elanikkonna tervisele täidetakse teiste ELi fondidest kaasrahastatavate teadusprojektidega (nt CLEAR ja ArcRisk). EL on edendanud ka mõjuhinnangute kasutamist, rõhutades piiriülese keskkonnamõju hindamise Espoo konventsiooni ja selle keskkonnamõju strateegilise hindamise protokollit täitmise tähtsust. Komisjon on jätkanud Espoo konventsiooni alast dialoogi Venemaa Föderatsiooniga, kes algatas 2011. aasta juulis nimetatud konventsiooni ratifitseerimiseks riigisisese menetluse. Lisaks on ELi ja Venemaa moderniseerimispartnerluse prioriteedina tihendatud koostööd keskkonnaseire valdkonnas. Euroopa Keskkonnaagentuur on oma Venemaa partneritega jõudnud kokkuleppele mitmes ühise keskkonnaseire algatuses, eelkõige

¹⁸ KOM(2011) 112, 8. märts 2011.

¹⁹ ÜRO kliimamuutuste raamkonventsioon (Durbani konverents).

²⁰ <http://arctic-footprint.eu>

Arktikas. Algatused hõlmavad muu hulgas vee ja õhu, saasteainete kaugkande ning jäämete ja ohtlike kemikaalide parema haldamise saasteandmete kogumise ja jagamise süsteemi loomist.

Asjaomased riigid sõlmisid 2008. aastal ja pooled ratifitseerisid Barentsi piirkonnas hädaolukordade ennetamist ja neile reageerimist käsitleva kokkuleppe, mille üle peeti läbirääkimisi Barentsi Euro-Arktika Nõukogus.

Toetus põlisrahvastele ja kohalikule elanikkonnale

EL on aktiivselt osalenud töös ÜRO põlisrahvaste õiguste deklaratsiooni vastuvõtmise nimel. EL soovib integreerida inimõiguste ja põlisrahvastega seonduvad küsimused oma sise- ja välispoliitika kõigisse aspektidesse, sealhulgas poliitilisse dialoogi kolmandate riikidega ning piirkondlikes ja mitmepoolsete organisatsioonides. Samuti toetab EL rahaliselt põlisrahvastega seonduvate küsimustega tegelevaid kodanikuühiskonna organisatsioone, kasutades selleks eelkõige demokraatia ja inimõiguste Euroopa rahastamisvahendit.

Komisjon on alustanud Arktika põliselanike kogukondadega regulaarset dialoogi. 9. märtsil 2010 korraldas komisjon seminari „Arktika Dialoog”²¹. Osalejad, kes rõhutasid põliselanike esindajate otsustamise kaasamise tähtsust, võtsid algatuse hästi vastu. Komisjon kohtus Arktika põliselanike esindajatega uuesti Norras Tromsøs 2011. aasta jaanuaris. Ka Euroopa Keskkonnaamet kutsus Arktika põliselanike rühmad 2011. aasta juunis toimunud seminarile, et arutada ebakonventsionaalse, kohaliku ja traditsioonilise teabe kasutamist Arktika keskkonna seirel ning sealset elanikkonda mõjutavate trendide ja muutuste hindamisel.

EL rahastab põliselanike rühmade ja kohaliku elanikkonnaga seonduvaid küsimusi märkimisväärses ulatuses erinevate algatuste kaudu. Kaasrahastamisperioodil 2007–2013 on rahastamisprogrammide kogumaht 1,14 miljardit eurot, koos liikmesriikidepoolse kaasrahastamisega 1,98 miljardit eurot:

- ERFi 2007.–2013. aasta rahastamisprogrammiga nähti piiriülese Sápmi allprogrammi raames saamide kultuurielu ja tööstuse jätkusuutlikuks arendamiseks ette 4,3 miljonit eurot²². Lisaks kuulub Sápmi Interreg IVA Põhja programmi²³ alla, mille 57 miljoni euro suurusest kogumahust finantseerib EL 34 miljonit ja mille eesmärk on tugevdada Soome, Rootsi ja Norra põhjapoolsemate piirkondade atraktiivsust ja konkurentsivõimet.
- Sarnased eesmärgid on ka Soome, Rootsi ja Norra põhjapiirkondi hõlmaval programmil „Botnia-Atlantica”²⁴ (60,9 miljoni euro suurusest kogumahust finantseerib EL 34,4 miljonit) ning Rootsi-Norra Interreg IV A²⁵ (68 miljoni euro suurusest kogumahust finantseerib EL 37 miljonit).
- Põhjapoolsete äärealade programm (Northern Periphery Programme)²⁶ hõlmab Irimaad, Soomet, Rootsit ja Ühendkuningriiki ning Fääri saari, Gröönimaad, Islandit

²¹ <https://webgate.ec.europa.eu/maritimeforum/content/1831>

²² Rahastamine kokku 6,7 miljonit eurot. <http://www.interregnord.com/en/projects/sapmi/4-sapmi-borderless-development.aspx>

²³ <http://www.interregnord.com/en/projects.aspx>

²⁴ <http://www.botnia-atlantica.eu>

²⁵ <http://www.interreg-sverige-norge.com/>

²⁶ <http://www.northernperiphery.eu/en/projects/main/>

ja Norrat (võimalik on ka Venemaa Föderatsiooni ja Kanada osalemine) ning selle eelarve on 59 miljonit eurot, millest EL rahastab 35 miljonit. Programmi eesmärk on aidata Põhja-Euroopa äärealadel arendada majanduslikku, sotsiaalseid ja keskkonnapotentsiaali.

- Piiriülene Läänemere piirkonna programm²⁷ (mille 278 miljoni eurosest mahust rahastab EL 217 miljonit), millest rahastatakse Botnia piirkonna rohelist logistikakoridori Põhja-Skandinaavia ja Barentsi piirkonna ühendamiseks Läänemere piirkonna ja Kesk-Euroopa lõppturgudega.
- 2007.–2013. aastal investeeritakse ERFist Põhja-Rootsi programmi 243 miljonit eurot ja Kesk-Põhja-Rootsi programmi 177 miljonit, et suurendada nende piirkondade konkurentsivõimet²⁸. Saamidega seonduvad küsimused on integreeritud erinevatesse prioriteetsetesse valdkondadesse.
- ERFi Põhja-Soome programmi²⁹ tegevuseelarve on kokku 1,1 miljardit eurot, millest 311,3 miljonit tuleb ELi eelarvest. Programmi prioriteedid hõlmavad spetsiaalselt saame silmas pidades kujundatud meetmeid, millega toetatakse saami kultuuril põhinevat ettevõtlust ja äri.
- Programm „Kolarctic”³⁰ on üks kolmeteistkümnest praegu Euroopa naabus- ja partnerlusinstrumendist ning ERFist kaasrahastatavast piiriülesest koostööprogrammist. Programmi 2007.–2013. aasta eelarve on 70,48 miljonit eurot, millest 28,24 miljonit rahastab EL. Programmis osalevad Soome, Rootsi, Norra ja Venemaa Föderatsiooni põhjapoolsed piirkonnad.
- Barentsi piirkonna subarktilises osas on käimas veel üks piiriülene koostööprogramm – Karjala programm,³¹ mille tegevuseelarve on kokku 46,5 miljonit eurot, millest 23,2 miljonit tuleb ELi eelarvest ning ülejäänud osa koosneb liikmesriikide ja Venemaa Föderatsiooni osamaksetest.

Rahvatervise ja sotsiaalse heaolu valdkonna põhjamõõtmelise partnerluse valdkonnas on välja töötatud tööplaan vaimse tervise parandamiseks, sõltuvuse ennetamiseks ning laste arengu ja kogukonna tervise edendamiseks põliselanike hulgas. Töökava tuleb ellu viia 2013. aastaks.

Hülgepüügi valdkonnas toimus enne ELi määruse 1007/2009 (hülgetoodetega kauplemise kohta) vastuvõtmist ulatuslik avalik arutelu,³² sealhulgas põliselanikega. Inuitide kogukond on need õigusaktid vaidlustanud. Ühe taotluse lükkas Euroopa Liidu Kohus 2011. aasta septembris vastuvõetamatuse tõttu tagasi,³³ teine kohtuasi on menetlemisel. Kokku on kutsutud ka WTO paneel, et vaadata keeld Kanada ja Norra taotlusel läbi.

²⁷ http://eu.baltic.net/Project_Database.5308.html?&&contentid=70&contentaction=single

²⁸ <http://www.tillvaxtverket.se/huvudmeny/euprogram/programomraden/ovrenorrrland> ja
<http://www.tillvaxtverket.se/huvudmeny/euprogram/programomraden/mellerstanorrrland>

²⁹ http://ec.europa.eu/regional_policy/atlas2007/finland/fi1a_en.htm?4

³⁰ <http://www.kolarcticenpi.info/ourprojects>

³¹ <http://www.kareliaenpi.eu/en>

³² http://ec.europa.eu/environment/biodiversity/animal_welfare/seals/seal_hunting.htm

³³ Üldkohtu määrus, 6. september 2011, kohtuasi T-18/10.

Teadustöö, järelevalve ja hinnangud

Üheskoos on EL ja selle liikmesriigid andnud möödunud kümne aasta jooksul Arktika uurimisse teednäitava panuse. Arktika uurimisele on ELi vahendeid eraldatud ligikaudu 200 miljonit eurot. EL toetab säästvate arengule ja ülemaailmsetele keskkonnamuutustele keskendunud teadusuuringuid, mille eesmärk on parandada arusaamist nende koosmõjust Arktikat mõjutavate looduslike protsessidega, pannes erilist rõhku kliimamuutustele ning üha enam nende mõjule kohalikule elanikkonnale ja majandustegevusele.

Alates 2008. aastast ELi teadusuuringute seitsmenda raamprogrammi raames käivitatud kaksteist projekti aitavad täita ülalnimetatud valdkondade lünki ning parandada Arktika looduslike ja inimtekkeliste protsesside pikaajalist seiret ja andmete kättesaadavust. Euroopa uute juhtivate uurimisvõrgustike ja –taristu loomist toetatakse veel kaheksa projektiga, tugevdades ühtlasi olemasolevaid. ELi teadusprogrammidel on tihedad sidemed kõigi Arktika riikidega. Fääri saared, Norra ja Island on teadusuuringute seitsmenda raamprogrammiga ametlikult ühinenud riigid ja sellistena on neil nimetatud programmi raames ELi liikmesriikidega võrdsed õigused. Lisaks on EL ning Kanada, Venemaa Föderatsioon ja Ameerika Ühendriigid sõlminud teadus- ja tehnoloogiakoostöö lepingud, mis hõlmavad keskkonna, tervise, kalanduse, transpordi, energia ja kosmose valdkonna teadusprogramme. Nimetatud riikidest pärit teaduspartnerid osalevad regulaarselt teadusuuringute seitsmenda raamprogrammi meetmetes.

EL ja teadusuuringute seitsmenda raamprogrammi kaudu toetatavad projektid annavad aktiivse panuse rahvusvahelistesse jõupingutustesse polaaruuringute toetamiseks ja rahvusvaheliste teaduskavade kooskõlastamiseks. Selle näiteks on rahvusvaheline polaaraasta 2007–2009.

Seire- ja järelevalvevõime parandamise osas toetab EL ühise keskkonnateabesüsteemi algatust, mille eesmärk on praeguste aruandlussüsteemide ajakohastamine ja andmetele Interneti kaudu juurdepääsu pakkuva võrgustiku loomine. Arktika keskkonnateabe kvaliteet ja ajakohasus peaks seega paranema ning lõpuks viima teadlikuma teadmispõhise otsustamiseni. Lisaks toetab EL teisi Arktika seisukohast olulisi programme ja algatusi, näiteks ülemaailmse keskkonna- ja turvaseire programmi, Maa Jälgimise Gruppi ja Maa jälgimise süsteemide süsteemi. Euroopa Keskkonnaagentuur on olnud aktiivne ka püsiva Arktika vaatlusvõrgu (SAON) loomisel.

2. LOODUSVARADE SÄÄSTVA KASUTUSE EDENDAMINE

Süivesinikud ja tooraine

Kuna juurdepääs toorainele on endiselt oluline element ELi püüdes liikuda kõrgtehnoloogilise ja suure lisaväärtusega majanduse poole, võttis komisjon vastu kaupu ja toorainet käsitleva teatise, milles tugevdatakse kolmel sambal põhinevat lähenemisviisi tooraine jätkusuutliku tarnimise saavutamisele: tooraine tarnimine maailmaturgudel (välissammas), Euroopa ressursside jätkusuutlik tarnimine ning ringlussevõtt ja ressursitõhusus.

Komisjon võttis hiljuti vastu ka teatise „ELi energiapoliitika: koostöö ELi-väliste partneritega”,³⁴ sõnastades ELi energiaalaste välissuhete laiaulatusliku strateegia, suurendades

³⁴ KOM (2011) 539, 7 september 2011.

kolmandate riikidega sõlmitavate energialepete läbipaistvust, parandades liikmesriikide vahelist kooskõlastamist ja arendades võtmeriikidega energiapartnerlust.

Transport

ELi põhiliseks poliitiliseks eesmärgiks jääb kinnipidamine rahvusvahelisest õigusest ja ÜRO mereõiguse konventsioonis kindlaksmääratud põhimõtetest, sealhulgas meresõiduvabaduse ja rahumeelse läbisõidu õiguse põhimõttest³⁵. 2010. aasta aprillis valmis uuring „Arktika meresõidu õiguslikud aspektid“³⁶.

Ka Euroopa Kaug-Põhja hõlmavate üleeuroopaliste võrgustike arendamise kaudu tehakse jõupingutusi mitut transpordiliiki hõlmavate üleeuroopaliste transpordiühenduste loomiseks. Need toovad Arktikale otsest kasu. Lisaks on nüüd rakendamisel põhjamõõtme transpordi- ja logistikapartnerluse vastastikuse mõistmise memorandum, mille raames määratakse kindlaks taristuvõrgustik ja transpordiga seonduvate projektide võimalikud prioriteedid (tulevaseks täitmiseks partnerite poolt).

3. RAHVUSVAHELINE KOOSTÖÖ

ELi areneva Arktika-poliitika eesmärk on kujundada järjekindel ja kõikehõlmav lähenemisviis küsimustele, milles Arktika mõjutab ELi ja vastupidi. Poliitika põhineb kehtivatel rahvusvahelistel õigusaktidel (eelkõige ÜRO mereõiguse konventsioonil) ja koostööl rahvusvaheliste asutuste, näiteks Arktika Nõukogu ja Rahvusvahelise Mereorganisatsiooni ning Arktika riikide, autonoomsete alade, põliselanike, kohaliku elanikkonna ja muude sidusrühmadega.

Alates 2008. aastast osaleb EL Arktikaga seotud koostöös palju aktiivsemalt, seda eelkõige Arktika Nõukogu töös osalemise ja selle liikmetega tehtava koostöö kaudu. Arktika Nõukogu on endiselt piirkonna tähtsaim rahvusvaheline koostööfoorum ning tema hiljutine kokkulepe Arktika õhu- ja mereotsingute ning -päästekoostöö kohta on oluline tunnistus selle arengust.

Piirkondlik koostöö toimub ka Barentsi Euroarktilise Nõukogu kaudu, kuhu komisjon kuulub, ning põhjamõõtme kaudu, mis on ELi, Islandi, Norra ja Venemaa Föderatsiooni ühispoliitika. 2010. aasta põhjamõõtme ministrite kohtumine suunas põhjamõõtme juhtrühma „kaaluma võimalusi põhjamõõtme Arktika liidese väljatöötamiseks, dubleerimata seejuures Arktika Nõukogu või Barentsi Euroarktilise Nõukogu pädevuses olevat tööd“. Ministrid märkisid, et kaaluda tuleb seda, kuidas oleks võimalik arutelusse kaasata põliselanikke. Juhtrühm kutsus põliselanike esindajaid kohtumistel osalema ja nõudis, et põhjamõõtme partnerluste ja algatuste puhul kaalutaks Arktika osas edasisi meetmeid.

Arktika riikidega toimub ka kahepoolne koostöö. Arktikaga seotud koostöö kuulub järjepidevalt ELi strateegilistest partneritest Arktika riikide, sealhulgas Kanada, Venemaa Föderatsiooni ja Ameerika Ühendriikidega peetavate kahepoolsete kohtumiste päevakorda. Kõrge esindaja / asepresident Ashton ja volinik Damanaki visiidid Soome, Rootsi, Norra, sealhulgas Teravmägede ja Gröönimaa arktilistele aladele rõhutasid piirkonna tähtsust ning andsid võimaluse isiklikult hinnata muudatusi ja võimalusi arutada probleeme kohalike elanike, saamide ja inuittide esindajate ning Arktika küsimuste ekspertidega.

³⁵ Nõukogu järelustes nimetatakse ka transiidiga seotud õigusi.

³⁶ <https://webgate.ec.europa.eu/maritimeforum/content/2396>

Lisaks on Arktika riikides asuvatel ELi delegatsioonidel oluline roll valitsuste ja avalikkuse teavitamisel asjaomasest ELi poliitikast ning ELi teavitamisel Arktika riikide olulistest valdkondlikest meetmetest.

Gröönimaa osas võimaldab praegune partnerlus poliitikadialoogi ühist huvi pakkuvates valdkondades, minnes kaugemale suunatud finantsabist, käsitledes näiteks teadusuuringuid, toorainet ja energiat. 2007.–2013. aastal saab Gröönimaa ELilt rahalist toetust 25 miljoni euro ulatuses aastas (2006. aasta hindades). 2007.–2013. aasta finantskoostöö suunatud valdkonnaks on haridus ning nii Gröönimaa kui ka Taani on väljendanud huvi jätta see nii ka tuleval rahastamisperioodil (2014–2020). ELi-Gröönimaa partnerlus täiendab ELi ja Gröönimaa vahelist kalandusalast partnerluskokkulepet ning selles määratakse kindlaks ELi rahaline panus arengutegevusse ka muudes valdkondades kui kalandus. Arvestades, et kalandusalase partnerluskokkuleppe praegune protokoll kehtib 2012. aasta lõpuni, parafeeriti 2012. aasta veebruaris uus kolmeaastane protokoll. Uue protokolliga kohaselt toetab EL Gröönimaad maksimaalselt 17,8 miljoni euroga aastas, mille hulgas on valdkondlik eelarvetoetus. 2010. aastal allkirjastasid Euroopa Keskkonnaamet ja Gröönimaa jätkusuutliku arengu toetamiseks ning keskkonna kaitsmiseks ja parandamiseks koostöökokkuleppe, kasutades selleks suunatud, asjakohase ja usaldusväärse teabe esitamist Gröönimaa ja Euroopa poliitikakujundajatele. 2012. aasta jaanuaris allkirjastasid Euroopa Keskkonnaamet ja Gröönimaa tervishoiuministerium koostöölepingu, mis hõlmab keskkonna- ja terviseküsimusi.